

Sivistysvaliokunta
VNS 10/2022 vp

Suomen digitaalinen kompassi

Digitaalisella kompassilla on tarkoitus laatia kansallinen strategia digitalisaatiolle ja datataloudelle vuoteen 2030. Tavoitteena on luoda yhteinen kansallinen visio ja tavoitteet.

Digikompassi on Suomelle vaikuttamisen väline EU:ssa ja kansainvälisesti. Suomen digikompassi perustuu EU:n digikompassiin, mutta siinä on huomioitu Suomen erityispiirteet ja kansalliset tavoitteet.

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Digikompassi kattaa neljä osa-aluetta 1) osaamisen, 2) infrastruktuurin, 3) yritysten ja 4) julkisten palvelujen kehittämisen. Se koskee laajasti eri yhteiskunnallisia toimijoita ja on siten kattava. AMKE pitää kansallisen tason suunnitelmia hyvinä, mutta toimeenpanon kannalta on tarpeellista tehdä vielä toimialakohtaisia tarkennuksia. Näin on toimittu mm. Afrikka-strategian kanssa. Osittain tämä työ on jo aloitettu, esimerkiksi OKM:n hallinnon alalla tehdään kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen yhteistä digitalisaation visiota. Tärkeää, että tämä työ tehdään tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Pääosin haasteet ja mahdollisuudet Suomessa korkean osaamisen ja pitkälle kehittyneen teknologian hyödyntämisessä sekä kaupallistamisessa on tunnustettu hyvin. Kullekin digikompassin osa-alueelle on asetettu keskeiset tavoitteet (avaintulokset).

Osaaminen

Osaaminen on avaintulosten saavuttamisen perusedellytys, koska yritysten ja julkisen hallinnon digitaalisten palveluiden toimivuus edellyttää 1) riittävää osaamista rakentaa nämä palvelut sekä 2) käyttäjillä tulee olla riittävät valmiudet hyödyntää uusia palveluita. Tavoite ”Suomi on digitaalisesti sivistynyt maa” on AMKEN mielestä onnistunut.

Digitaitojen tarve kaikilla koulutus- ja toimialoilla tulee olla läpileikkaavaa, eikä se koske vain ICT-alan erityisosaajia. Tässä selonteko onnistuu varsin hyvin.

Teknologian kehitys edellyttää jatkuvaa oppimista ja entistä monipuolisempaa, erityisesti lyhytkestoista (pienet osaamiskokonaisuudet, microcredentials) koulutustarjontaa. Koulutuksen digitalisaatio tarjoaa entistä joustavampia ajasta ja paikasta riippumattomia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan.

AMKE pitää tärkeänä tyttöjen/naisten osuuden kasvattamista ICT-alalle. Samalla AMKE kuitenkin muistuttaa, että työmarkkinoiden sukupuolituneisuus on laajempi monia toimialoja koskeva ongelma, johon tulisi pyrkiä vaikuttamaan kokonaisuudessaan.

AMKE kannattaa myös tavoitetta, että työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto Suomeen on sujuvaa ja houkuttelevaa. Tähän mennessä toimenpiteet ovat kuitenkin kohdentuneet korkeakoulutettuihin, vaikka työpaikoilla on pulaa myös ammattiosaajista.

Yleisten digitaitojen mittauksessa käytettävä DESI-indeksi (Digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksi) mukaan 79 prosentilla suomalaisista (16–74-vuotiaista) on digitaaliset perustaidot. Tulos oli EU-maiden paras. Digitaalisessa kompassissa EU:n yleisenä tavoitteena on, että 80 prosentilla 16–74-vuotiaista olisi digitaaliset perustaidot. Suomen tavoitteena on 87 prosenttia, joka on kunnianhimoinen, mutta mahdollinen tavoite. AMKE tukee kansallista tavoitetta.

AMKE kannattaa digitalisaatioon ja digivihreään siirtymään liittyvien osaamisvaatimusten (sis. kyber- ja dataosaaminen) integroimista kaikille koulutusasteille.

Yritysten digitalisaatio

AMKE kannattaa tavoitetta, että työelämässä edistetään jatkuvaa oppimista julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. AMKE muistuttaa, että tässä onnistuminen edellyttää riittäviä resursseja.

Tavoite nostaa TKI-toiminnan BKT-osuus neljään prosenttiin on erittäin kannatettava ja kunnianhimoinen tavoite. AMKE kuitenkin muistuttaa, että asian yhteydessä mainitaan vain yritykset, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Kansallinen TKI-tiekartta nostaa esiin myös ammatillisen koulutuksen roolin, joka on erityisen tärkeä pk-sektorin yritysten digikyvykkyyden kehittämisessä. Selonteon ei kuitenkaan ota huomioon ammatillisen koulutuksen roolia osana TKI-ekosysteemiä. Tämä asia tulee korjata selonteossa.

Suomen Yrittäjien tuoreessa pk-yritysbarometrissa (syksy 2022) 28 prosenttia vastaajista kertoi tekevänsä yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Tämä on yli kaksi kertaa enemmän kuin yksityisten koulutuspalvelujen tarjoajien tai ammattikorkeakoulujen kanssa. Ammatillisilla oppilaitoksilla on laajat ja hyvät yhteistyösuhteet pk-yrityksiin. AMKEN TKI-kyselyssä keväällä 2022 ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 81 prosenttia vastasi toteuttavansa TKI-toimintaa. Jopa 80 prosenttia arvioi sen roolin kasvavan edelleen toiminnassaan seuraavan viiden vuoden aikana.

Digitaaliset julkiset palvelut

AMKEN näkemyksen mukaan julkisen hallinnon tavoitteet edellyttävät vielä tarkempaa toimialakohtaista tai niiden välistä tavoitteiden asettelua, koska nykyinen tavoitetaso edellyttää konkretisointia palveluiden järjestämisessä.

Haasteista AMKE haluaa korostaa tietosuojan merkitystä. Tietosuojan tulkinnat ja käytänteet ovat tiukentuneet entisestään, vaikka uusia säädösmuutoksia ei ole tehty. Liian tiukka sääntely aiheuttaa ongelmia niin yrityksille kuin julkisen hallinnon toimijoille. Omadata-periaate tulee olla keskiössä ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisessä, eikä tietosuojan rajoitteilla tai niiden tulkinnoilla tule luoda tarpeettomia esteitä.

Digikompassin vaikuttavuuden arvioinnin ja yhteiskunnallisen kokonaisvaikuttavuuden parantamiseksi AMKE esittää toimia-alakohtaisten tarkempien suunnitelmien laatimista osana kokonaisseurantaa. Toimialakohtaisilla suunnitelmilla on mahdollista parantaa uudistusten ennakoitavuutta. Esimerkiksi digitaalisten tietovarantojen, kuten Koski- ja eHOKS-palvelu, lainsäätäminen ja toimeenpano vaativat enemmän ennakoitua.

Ammatilliselle koulutukselle tulee laatia oma digivisio korkeakoulujen tapaan laaja-alaisessa yhteistyössä.

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
johtava asiantuntija

Lisätiedot johtava asiantuntija, Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi